

3. Донцов Д. Хрестом і мечем. – Твори. – Торонто, 1967.
4. Забаревський М. Липинський і його думки про українську націю та державу. – Відень, 1925.
5. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. – Нью-Йорк, 1954.
6. Мірчук М. М. Міхновський – апостол української державності. – Філадельфія, 1961.
7. Міхновський М. Самостійна Україна. – Лондон, 1967
8. Націоналізм. Онтологія. – К.: Смолоскип, 2000.
9. Новейший философский словарь. – Минск, 1999.

D.M. Shtogryn

ORGANISIM AS CONCEPTUAL BASIS OF UKRAINIAN NATIONAL RADICALISM (20 TH CENT.).

This article concern the influence “organic theory” of society to Ukrainian national radicalism during the period of the end of 19-th and the beginning of 20-th century, various factors of influence is comprehensively analyzed from the historic-philosophical points of view.

I.C. Монолатій

ПРОБЛЕМИ ЕЛІТИЗМУ І ПЕРСОНАЛІЗМУ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ ОЛЕКСАНДРА КУЛЬЧИЦЬКОГО

Етнопсихологічні дослідження є важливим структурним елементом національної думки, своєрідним синтезом історичних, психолого-філософських, етнографічно-фольклористичних, культурологічних знань [20, с.433; 438]. Їх науковий рівень промовисто свідчить про загальний стан наукового доробку. Адже в етнопсихологічних студіях чи не найяскравіше можуть виявити себе дві протилежні тенденції, характерні в цілому для гуманітарних дисциплін. Перша, в якій домінують суб'єктивні узагальнення, що не завжди відповідають дійсному станові речей і, що дуже важливо, не підлягають науковій перевірці. Друга ґрунтується на добротній науковій аргументації, об'єктивності, стильовій витриманості [13, с.27; 21, с.110].

Дорогою систематизації йшов професор психології, а пізніше філософії УВУ Олександр Шумило фон Кульчицький (1895-1980). Наукові зацікавлення вченого виявились досить широкими: ним залишені праці в ділянках психології, антропології, філософії, педагогіки, літературознавства, германістики, етнопсихології. За підрахунками дослідників його творчості, з-під пера філософа вийшло 130 назв друкованих статей і монографій, 110 публіцистичних статей, що їх пощастило зареєструвати у часописах, а також здійснено 158 ґрунтовних доповідей на різних наукових і громадських зібраннях. Із 264 рукописних праць, які зберігаються в архіві УВУ в Мюнхені, значна частина написана німецькою, французькою, англійською мовами [3, с.10].

Теоретичні й методологічні засади досліджень О. Кульчицького формувалися під впливом структурної психології, а у філософському плані під впливом

I.C. Монолатій. Проблеми елітизму і персоналізму у філософській спадщині О. Кульчицького

М.Шеллера, А.Бергсона, М.Гартмана, Е.Мунье. Звідси він набуває переконання у персоналістській доцільності життя особи.

У статті “Риси характерології українського народу”, написаній для Енциклопедії українознавства (Т.І. – С.708-718), О.Кульчицький розглядає вдачу українця з погляду її формування шістьма різними факторами – расовими, географічними, історичними, соціально-психічними, культурологічними та глибинно психічними [13, с.30]. Наукова систематизація вченого майже позбавлена суб'єктивної доволності. Особлива цінність цієї роботи полягає у зверненні уваги на диференціацію, тобто на те, що розрізняє нас в межах однієї нації (вплив різних антропологічних факторів, географічних зон, історичної долі). Така диференціація стає поштовхом до дослідження регіональної характерології і водночас стримує від надмірного захоплення глибинними узагальненнями.

У 1985 р. виходить збірник статей О.Кульчицького “Український персоналізм (філософська й етнопсихологічна синтеза)” [2, с.5]. Вчений досліджує психічну структуру людини, спираючись на методологію західноєвропейської психології. На перше місце у нього виходить аналіз національних устремлінь, національне тлумачення основних вартостей – правди, добра, свободи, абсолютного буття, – які визначають ставлення людини до світу, буття, історії та спілкування з іншими особами [2, с.11-14]. На формування О.Кульчицького як дослідника великий вплив мали сучасна йому європейська філософія екзистенціалізму, а також філософія Канта, зокрема критичний раціоналізм та антропологічний підхід до всіх питань етнопсихології, культурології взагалі [20, с.386]. Аналіз української етнопсихології приводить його до розуміння специфіки української культурної традиції та типово українських завдань у боротьбі за збереження української людини та української духовної спільноти. Тематика статей О.Кульчицького надзвичайно різноманітна. Він поглиблено аналізує геопсихічний аспект у характерології української людини, торкається надзвичайно складної проблеми, а саме – вирішення національних рис у колективній психології української спільноти [4, с.67]. Вчений базується на методі “генетичного досліду чинників формування української психіки” [5, с.58]. Генезу психіки української людини він шукає у першооснові, зокрема у расово-антропологічних рисах, у конкретному географічному і часовому просторі, де проходить буття народу. Важливим тут є використання європейських методів, стандартів дослідження колективного “Я” нації, зокрібно аналіз української психіки за схемою тришаровості. Дослідження базується на: 1) вирізненні шару соматопсихічних явищ самопочування і життєвого настрою; 2) шару почуттєвого життя, яке визначається так званими “краєвидними мотивами”; 3) шару волі та мислення [2, с.21]. Аналізуючи геопсихічну дію українського географічного простору, вчений виділяє три смуги: 1) смугу північних низовин; 2) смугу лісостепових височин; 3) низинну степову смугу, а відповідно характеризує психіку людини “лісової”, “степової” та ін. [2, с.22].

Серед статей О.Кульчицького є і такі, де глибоко проаналізовано з точки зору етнопсихології феномен національного культу визначних осіб. На особливу увагу заслуговує його стаття “Культ Маркіяна Шашкевича як психосоціальна проблема”, написана у формі рецензії на монографію С.Шаха “О.Маркіян Шашкевич та Галицьке відродження”. Психосоціальний аналіз проблеми культу поета приводить О.Кульчицького до осмислення понять “культ”, “маса”, “провідник” у їх національній українській інтерпретації. Як взаємини провідника і народу розглядає вчений творчість Т.Шевченка (“Віщун-Борець-Мученик”), І.Франка, зокрема поему “Мойсей” (“Мойсей” як проблема взаємин народу і провідництва) [2, с.49, 55, 78].

Настанови народу до провідництва, зазначає О. Кульчицький, бувають, як говориться в психології, амбівалентні, протилежні. Якщо душа народу, послухна одним законам колективної психології, стає свідомістю групи, свідомістю цілей і завдань національної спільноти, бувають інші настанови, коли душа народу послухна іншим законам колективної психології, розпливається в психіці маси [2, с.51; 4, с.67]. Далі йде питання, якою масою (юрбою) став народ – масою героїчною, що в ній сугестія і масовий гіпноз йде у напрямку великої ідеї і великого пориву, що їх очолює і оформляє провідник, чи масою первісною, в якій вищі форми особовості губляться. “Відношення народу до провідника творять тим робом цілу низку можливостей: від інстинкту коритися і обожати, до почувань комплексу нищоти, до виявів зависти супроти “лучших людей”, охоти глузувати і насміхатися, ненавидіти і клеветати – від настроїв Квітної Неділі, до крику: “Роспни його!” [2, с.37, 51]. Змінливим і різномірним настановам народу вчений протиставляє тверду і постійну структуру душі провідника (Г.Сковорода), яку він передає образом душі, що її ядром – шляхетність, а крилами – мудрість, що планує і передбачає, і мужність, що виконує і здійснює. Ставлення маси до її провідників виникає передусім із самої природи маси як соціального незорганізованого і мало об’єднаного матеріалу, що його одинокою пов’язуючою силою є спільність переживання спільної долі. Ствердження існування соціологічних закономірностей, що виникають з природи й структури маси і деяких типових властивостей у постатях провідників (авторитет, престиж, харизма), на думку О.Кульчицького, може послужити основою до соціологічної інтерпретації культу Маркіяна Шашкевича у народних українських масах, як особливого конкретного випадку ставлення народних, галицько-українських мас до їх духовних провідників [2, с.64].

Зростання культу поета у ритмі назріваних поколінь найвиразніше вчений виявляє в кількісних розмірах “маніфестації”, що їх наявність правильно підкреслює С.Шах, і що набирає також і характерних ознак, коли дещо заглибитися у соціологічну проблематику початкового, “вихідного”, майже не існуючого культу М.Шашкевича і його пізніших проявів, які виразно вказують на соціологічну, цікаву, міфотворчу тенденцію маси [2, с.69-71]. Це особливо

вражає у їх хронологічному зіставленні – як зазначає О.Кульчицький – великий діапазон відстані між наснагою подиву і пошани, звеличання і близьких сучасній долі висловлювань та до найвужчого кола особистих приятелів обмеженого визнання найближчих друзів (сучасників), за яким йшла ще більш повна мовчанка про поета впродовж 1848-1880 рр.

Порівняння зображення постаті М.Шашкевича у літературознавчих розвідках з тією його постаттю, яка відображується у призмі його масового культу, вимагає від вченого поставити соціологічну гіпотезу наявності двох видів духовних провідників (провідних духів). О.Кульчицький виділяє наступні: 1) “ініціаторів-предтеч”; 2) “промоторів-привідників”, тобто виконавців. Дослідник пише, що передусім Шашкевич був більшою мірою ініціатором-предтечею, а натомість Шевченко – промотором-привідником [2, с.73-75]. Для іншого виду провідників, на думку вченого, необхідний високий потенціал динаміки, адже для першого достатня лише інколи лірична тонкість думання. Проте для обох суттєве – це явище взаємопроникання індивідуальної душі провідника й колективної душі народних мас, що у промотора-виконавця виявляється вибуховою дією, яка збуджує колективну психіку народу (Т.Шевченко), а в ініціатора-предтечі – відчуттям і усвідомленням сучасних несвідомих настроїв мас, що зрештою повинні стати двигунами історії, осягненням того, що “Шашкевич -- це справжній виразник безпосередності індивідуальних переживань, що мають вагність загальних переживань, а у своїх висловлюваннях – це синтетик змагань, що являються збірними переживаннями, але в нього гостро усвідомлені” [2, с.68].

Культ ініціатора-предтечі має, на думку О.Кульчицького, у собі ту особливість, що його міфотворча тенденція, невіддільна від кожного культу, пересуває особу ініціатора у перспективу помилкового принципу: “Post hoc, ergo propter hoc” і вбачає наслідком “проекції”, в глибинно-психологічному розумінні цього терміну, в ініціаторі-предтечі – промотора-привідника, тобто спричинника пізніших творчих подій, – у розумінні їх “causa efficiens”. На його думку, така міфотворча тенденція є природним виявом розвитку народних мас, які вимагають певного міфа для існування своєї спільноти, ніж сам ініціатор-предтеча для збільшення своєї особи, “невмирущості якої достатньо запевнена самою першістю в усвідомленні Ідеї і новаторством у її проголошенні” [2, с.69].

Говорячи про проблему “Віщун-Борець-Мученик” (Т.Шевченко), О.Кульчицький підкреслює, що, будучи більше, ніж поетом, бо кобзарем-віщуну, борцем-героєм і праведником-мучеником, – Т.Шевченко розбуджує в українців (“в нас, скільки разів сходимося, щоб його пом’янути незлим, тихим словом”) – найглибший і найкращий і, одночасно, напівсвідомий спогад української душі, “спогад про батька” [2, с.47]. Окреслюючи таке означення, вчений зазначає, що: 1) батько для будь-якої дитини – це той, хто, як віщун-чародій, – все завжди і наскрізь знає; 2) як “борець-герой” за усіх міцніший, нікого не боїться і нікому не кориться; 3) як “праведник-мученик” готовий за життя своїх близьких

принести себе у жертву. Дослідник закінчує: “Якщо називаємо його Батьком Тарасом, шануймо його як батька, переймаючи у свої серця його духовну спадщину. Нехай Дух Кобзаря стане для нас огненным стовпом на шляхах скитання і шукання, на шляхах самовідречення і змагання та прийдешньої остаточної перемоги” [2, с.85].

Дослідження геопсихічного аспекту в характерології українця задумана О.Кульчицьким як частина спроби загальної характерології українського народу, зведеним мінімумом якої став нарис про риси характерології, опублікований у словниковій частині “Енциклопедії Українознавства”. Згодом, у 80-х рр. ХХ ст., вчений намагається дослідити деякі аспекти цієї етнопсихологічної проблеми, її методологію та наукову цілісність [2, с.3; 3, с.155]. Тому завданням характерології, на його думку, є визначення характерів (своєрідностей психіки), а звідси – завданням характерології народів є визначення своєрідності даної національної психіки. Під своєрідністю психіки автор розуміє цілісну взаємопов’язаність (у світлі структурної психології) психічних особливостей, що відрізняють дану психіку від цілісного взаємопов’язання властивостей іншої психіки [1, с.39; 3, с.152, 153]. Виходячи з цього, дослідник визначає мету характерології українського народу (поміж особливостями іншого, не “національного” походження) як типові психічні особливості людини, приналежної до українського народу. Внаслідок такої тези, О.Кульчицький говорить про національну психіку як психіку української спільноти (“збірноти”), яку розглядає з точки зору колективної психології.

Головна трудність характерології народів полягає у вирізненні національних рис з-поміж особливих прикмет, що людина має як індивід (тобто тих, що йому вроджені), і тих, що виникають з його віку і соціальної приналежності до певних груп впливу (виховання і т.д.). У методологічному відношенні вчений вирізняє проблему як “методу генетичного дослідження чинників формування української психіки” [3, с.154]. Згідно з такими дефініціями, О.Кульчицький запропонував наступні вузлові точки проблеми:

1. Українська людина в своїй соматопсихічній обумовленості. Соматично-расові чинники і соматопсихічні аспекти української психіки.
2. Українська людина в своєму географічному просторі. Географічне становище, що оформлювало українську психіку, та геопсихічні чинники й геопсихічний аспект української психіки.
3. Українська людина в своєму історичному бутті. Вплив історичних подій та історичної дійсності на формування української людини. Історичні чинники та історіософський аспект української психіки.
4. Українська людина в її суспільному житті. Вплив притаманних для української дійсності форм групового життя на українську психіку. Соціопсихічний чинник і соціопсихічний аспект української психіки.

5. Українська людина в її культурному бутті – впливи визначених постапей культур на українську психіку. Культуроморфічні чинники і культуроморфічний аспект української психіки.

6. Українська людина в своєму глибинно-несвідомому психічному житті. Глибинно-психічний аспект української психіки [2, с.21-34].

Краєвид України О.Кульчицький, з точки зору геопсихіки, групує довкола трьох основних його форм: краєвиду Полісся (“ядра смуги яловинної лісової рівнини”); краєвиду правобережної хвилястої плити; лівобережного і причорноморського степу; гірського краєвиду українських Карпат.

Розглядаючи ці форми, вчений зазначає, що краєвидові Полісся, якщо його внутрішньо доповнити психічними процесами “вчуття”, відповідає краєвидний мотив “таємної обережності”. Краєвид правобережної плити, що його типом є Поділля, виражається у нього краєвидним мотивом “м’якої хвилястості”, чорноморський, лівобережний степ, знаходить свій вираз в краєвидному мотиві “безкрайньої далечі”. Дослідник підкреслює, що якщо взяти одночасно під увагу впливи підсоння та динамічне враження вище згаданих “краєвидів” як квантитавних і квалітативних цілостей на світосприйняття, можна ствердити: краєвид Полісся з мотивом таємної, загрозливої обережності, як почуття до вкоріненої в непорушність лісу, в небезпеку трясавин, в задумливість лісових озер, в тверду, невблаганну, постійну боротьбу за існування. Сонце і земля, за дослідями О.Кульчицького, що є змістом життя дерев “налаштовують” людську душу до поваги, і навіть до смутку і самотності, обережності й обачності – до почувань страху, послуху, скромності [2, с.23]. Така динамічна цілісність діє на світосприйняття, “вимагає активної настанови у повільній боротьбі, без надій світлих тріумфів, із готовністю до почування резигнації” [2, с.24].

Обриси подільських рік, “лінія хвилястості”, є почуванням насамперед простого напрямку. Вони, на думку вченого, можуть виражати нехтування часом, вигідне уникнення перешкоди, химерність настрою, поглядів на світ, а також є лінією відпруження, м’якого обминання конфліктів. Хвилясте заглиблення запрошує людське око відпочити, не тільки тому, що зір індивідуума не радий підходити вгору, але й тому, що поле бачення краєвиду поділяється, що, у свою чергу, ще більше приманює у заглиблені долини [2, с.24]. Цьому типові характерні засади безжурного життя, егоїстичне почуття вигоди і обережності, недбайливість, доступність і ніжність, співчуття.

В краєвиді степової смуги – краєвиді, де степові могили додають до трьох вимірів безкрайнього Степу нову координату сірої, анонімної минувшини, четвертий вимір часу, перспективу вічності, безкрайньої далечі, – людина стає домінантою, тим осередком, з якого виходять нечисленні лінії руху, що “вводять глядача в похмілля безконечного гону вперед, в безмежність, що її друге ймення ніде-ніде, що й оправдує цілковиту непорушність. Це океан ланів, океан життя, стає в посуху океаном нічогости і смерті – це антитеза тайного руху і непо-

рушного спокою” [2, с.25, 26]. Якщо ж йдеться про враження довкілля як динамічної квантитативно-квалітативної цілості на світосприймання, то антитеза Степу як нескінченної потуги плідності і життя, що рівночасно в своїх надрах ховає загрозу суховіїв, ураганів та інших природних катаклізмів, викликає в душі антитезу двох світоглядних настанов: ентузіазму, спрямованого на ціле, абсолютне, що є любов’ю, божевіллям і оп’янінням; і нігілізму – радикального заперечення цінностей життя, його глузду, спрямувань [2, с.25, 104]. Філософ підкреслює, що з одного боку – почуття власної сили, а з іншого – Степ як безглуздя та безмежність, в яких людина губиться в почуттях безсилля і комплексу меншовартості. Степова тенденція затирає зависть, викликає почуття апатії і крайню байдужість. Почуття невизначеності призводять до творення нахилів гніву, люті та помсти у мешканців Степу.

Історична дійсність спричинює в українця, зазначає О.Кульчицький, особливий стан колективної національної свідомості [2, с.26; 6, с.65]. Історична доля України складається так, що протягом історії майже ніколи не здійснювалися особливі прикмети розвитку і закріплення колективної національної свідомості, зокрема: 1. Існування тягlosti групи (доби упадку, перерви в українському національному житті). 2. Існування свідомої ідеї групи (“географічні умови України і розпливчатість її границі, трудність розмежувати російську і нашу історію в минувшині, зливання цієї історії в рамках радянського народу”). 3. Конфлікти і суперництво з іншими групами (українська національна група не відіграла звичайної ролі повноправного суб’єкту історії, згл. титульної нації). 4. Існування суцільності традиції і звичок, що визначають членів національної групи між собою та групу як єдине. 5. Існування розвинутої групової організації та спеціалізація функцій (“однокласова суспільність українців”) [2, с.27]. В цьому напрямі виникає проблема історичної долі українського народу.

Історична доля, на думку вченого, у вирішальний спосіб діє і на творення постаті цілої історії, де кристалізується низка основних думок та ідей з ділянок суспільно-політичного життя, що визначають практичну поведінку громадянина державного життя. Розуміння понять “держава”, “влада”, “воля”, “революція”, “авторитет”, “війна”, “військо”, “державна служба”, “примус” формувалися під впливом особливої історичної долі [7, с.237]. Історія діє на психіку людини чи не найсильніше шляхом прикладів, шляхом впливів історичних постатей як зразків для сучасників. Від Ярослава Мудрого через Хмельницького і Мазепу, аж до Шевченка і Петлюри тягнеться ціла плеяда особистостей, що для кожного покоління стають предметом ідентифікації, психічного ототожнення. “Понад все виростають із народної туги історично обумовлені ідеали княжого дружинника, козацького борця за волю в подвійній постаті січовика-запорожця і козака-хлібороба, січового стрільця і українського повстанця, народного діяча в постаті каменяря і гречкосія” [2, с.28]. Всі ці типи, в більшій чи меншій мірі, стають схемами недосяжних українських індивідуальностей.

Розглядаючи історичний аспект психічного життя української людини, автор зазначає, що “прийдеться накінець зайнятись селекційним діянням історичних процесів”. Тобто, починаючи набігами печенігів і колективізацією закінчуючи, селекційні діяння в історичній перспективі виглядатимуть наступним чином – винищування завзятих і сміливих, залишають при житті слухняних і покірних [2, с.29]. Мабуть, тому, в далекому минулому специфічна українська історична оборона з Степом як шляхом для наїздів і лісом як місцем захисту, тобто з конфігурацією терену, що давала або можливість боронитися в широкому колі, або обманювати ворога, відступаючи в ліс, або примушувала здаватися на ласку (неласку) ворога.

Вроджені расові, геопсихічні та історично зумовлені особливості українського народу опосередковано визначають особливості української вдачі через дію соціальних чинників, які виконуть роль своєрідних індикаторів психічних особливостей. Щоб оцінити і належно зрозуміти особливості українця, зазначає О.Кульчицький, треба проаналізувати кожну із цих прикмет в її позитивному чи ж негативному значенні для суспільного життя. “Гін до самоствердження не видається в українців надто посиленням, ані надто провідницька форма як гону до влади” [2, с.29]. Якщо цей гін до самоствердження виступає, він очевидно набирає швидше форм надкомпенсати історичного комплексу меншовартості і почуття кривди. Гін підкорюватися є станом, рідшим в українців, який виступає тут краще наслідуванням його форми. Це наслідування виправдовується кінечністю пристосування до умов життя історичного “vita minima”, одночасно пов’язані із внутрішнім душевним протестом, з усіма проявами ресентименту проти накиненої зверхньої необхідності.

Така соціопсихологічна й індивідуально-психологічна констеляція чинників впливає, на думку вченого, вельми некорисно на групотворчі тенденції й здібності українців, особливо щодо національної групи [9, с.318].

Історія України з її предовгими періодами завмерлої й утаємниченої національної свідомості була надзвичайно некорисна з погляду розвитку національної свідомості: “Відносини між Росією і старою Україною, довгі суперечки в справі української і російської мови на протязі 19 століття, загально часто емоціональний підхід до національних справ, гальмування національних інтелектуальних функцій, послабляли спроможність витворити належну ідею національної єдності” [2, с.31; 12, с.185, 192]. З таких позицій існування середників і можливостей комунікацій і контактів всередині групи українська національна група мала б, на його думку, дуже добрі природні умови. Однак на перешкоді їм стоять політичні і соціально-економічні причини, а загально – стиль національного буття. Такими двома передумовами є наступні: 1. Існування оригінальної (окремішньої) національної культури, високий її рівень та приналежність до неї людини. 2. Існування в розвитку історії провідних осіб, що стають предметом подиву і пошани, і як такі є стрижнями національного об’єднання.

Потенціально й релятивно високий рівень української культури не змінює факту, що вона не розвинулася так, як культури великих державних народів, і що розвивалася вона однобоко, з перевагою окремих естетичних, соціальних і релігійних мотивів, без врахування політичних, економічних та технічних здобутків сучасної цивілізації. На формування української психіки особливо негативно вплинула нестача гуманістичних впливів – саме тих, у яких ідея Батьківщини і патріотизму відігравала чималу роль для формування національної свідомості Західної Європи. Наступними вчений називає брак духової дисципліни і логічного порядку, властивих католицькій доктрині Заходу і, з іншого боку, брак критично-раціонального первня, висунутого у філософській площині західноєвропейською Реформацією [20, с.268-269; 21, с.107]. А тому, закінчує автор, досить переповнена галерея національних героїв України (провідників), на жаль, не містить успішних політичних героїв.

1. Кульчицький О. Введення в філософську антропологію. Einführung in die Philosophische Anthropologie. На правах рукопису. – Мюнхен: Український Вільний Університет (Серія: Скрипти, ч. 39), 1973. – 198 с.
2. Кульчицький О. Український персоналізм (Ukrainischer Personalismus) Філософська й етнопсихологічна синтеза. – Мюнхен–Париж: Український Вільний Університет (Серія: Монографії, ч. 42), 1985. – 192 с.
3. Кульчицький О. Основи філософії і філософських наук / Матеріали упорядкував і здійснив наукову редакцію Анатолій Карась. – Мюнхен–Львів, 1995. – 164 с.
4. Кульчицький О. Проблематика взаємин етнопсихології і диференціальної психології релігії // Релігія в житті українського народу. Збірник матеріалів наукової конференції у Рокка ді Папа (18-20 X.1963) [Спільне видання НТШ, УБНТ,УВАН, УВУ на пошану Блаженішого Верховного Архієпископа Кардинала Йосифа Сліпого, почесного та дійсного члена НТШ у 75-ліття народин та 50-ліття священства]. – Мюнхен–Рим–Париж, 1966. – С.65-75.
5. Кульчицький О. Аналіза й синтеза рушійних сил історії за Олександром Шульгином // Записки Наукового товариства ім. Шевченка [Збірник на пошану Олександра Шульгина (1889-1960)]. – Париж–Мюнхен, 1969 – Т. CLXXXVI. – С.56-66.
6. Кульчицький О. Іван Мірчук – дослідник української духовності // Науковий збірник Українського Вільного Університету [Збірник на пошану Івана Мірчука (1891-1961)]. – Мюнхен–Нью-Йорк–Париж–Вінніпег, 1974 – Т.VIII. – С.54-66.
7. Андрущенко В.П., Самчук З.Ф. “Українська людина” у суперечностях історії: соціокультурний вимір // Національна культура в сучасній Україні: 36.ст. – К.: Асоціація “Україно”, 1995. – С.229-239.
8. Гордер Ю. Світ Софії: роман про історію філософії / З норв. пер. Н. Іваничук. – 2-е вид. – Львів: Літопис, 1998. – 575 с.
9. Кудін В.О. Кордоцентризм і раціоналізм (про основи нашої духовності)// Національна культура в сучасній Україні: 36.ст. – К.: Асоціація “Україно”, 1995. – С.308-321.
10. Кимелєв Ю.А. Современная западная философия религии. – М.: Мысль, 1989. – 285 с.
11. Ойзерман Т.И. Проблемы историко-философской науки. – 2-е изд. – М.: Мысль, 1982. – 301 с.
12. Пачовський В. Конструктивні ідеї державності та космічна місія української нації // Хроніка-2000. – Київ, 1993. – № 5(7). – С.184-196.
13. Рибак О. Етнопсихологічні дослідження вчених Українського Вільного Університету // Науковий збірник Українського Вільного Університету [Матеріали конференції “Український Вільний Університет: з минулого в майбутнє. До 70-річчя з часу заснування. Львів, 13-14 лютого 1992 р.]. – Мюнхен–Львів, 1993. – Т.16. – С.27-34.

І.С. Монолатій. Проблеми елітизму і персоналізму у філософській спадщині О. Кульчицького

14. Современная философия и социология в странах Западной Европы и Америки (Историко-философские очерки) / Отв. ред. М.А.Дынник. – М.: Наука, 1964. – 474 с.
15. Балакина И., Долгов К. Персонализм // Философская энциклопедия / Гл. ред. Ф.В.Константинов. – Т.4. – М.: Советская Энциклопедия, 1967. – С.242-244.
16. Персонализм // Краткий психологический словарь / Сост. Л.А.Карпенко; Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского – М.: Политиздат, 1985. – С.240-241.
17. Персонализм // Философский словарь / Под. ред. И.Т.Фролова. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Политиздат, 1991. – С.339.
18. Персонализм // Словарь исторических терминов / Сост. В.А.Симаков. – СПб.: Лита, 1998. – С.299.
19. Debicki, Władysław Michał, ks. Studia i Szkice religijno-filozoficzne. – Serya I. – Warszawa, 1901. – S.57-93.
20. Fenske Hans, Mertens Dieter, Reichard Wolfgang, Rosen Klaus. Geschichte der politischen Ideen. Von der Antike bis zur Gegenwart. – Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 1996. – 670 s.
21. Messer, August. Geschichte der Philosophie vom Beginn der Neuzeit bis zur Aufklärungszeit. – Leipzig: Verlag Quelle & Meyer, 1923. – 130 s.

I.S. Monolatiy

SOME PROBLEMS OF ELITE'S AND PERSONALITY IN THE PHILOSOPHY HERITAGES OF ALEXANDER KULCHYZKYJ

In the article conditions of problems of elite's and personality in the philosophy heritage of Alexander Shymylo fon Kulchyzkyj (1895-1980) are investigated on the basis of corresponding documents and materials in the libraries and archives fund of Ukraine and Ukrainian Free University in Munich (Germany). Alexander Kulchyzkyj was the first to introduce a great amount of ukrainian ethnophilosophy in 20th century including theories of elite's and personality of fraternities and workshop erections.